

Praśna Upaniṣad

český překlad a úvod CC-BY-SA: bh. Jan Mareš, 2013

Tuto *Upaniṣad* z Atharva Vedy tvoří otázky a odpovědi. Má šest kapitol se 67 odstavci prózy a verši. Týká se zdroje a vládců stvoření a jak dosáhnout dokonalosti. Významy použitých pojmů se v jednotlivých kapitolách liší, a proto je třeba výkladu, viz závorky.

(*śānti mantra Atharva Vedy:*)

om bhadram karṇebhiḥ śṛṇuyāma devā
bhadram paśyemākṣabhir yaja-trāḥ
sthirair aṅgais tuṣṭuvāmsas tanūbhir
vyaśema deva-hitam ya āyuh

svasti na indro vṛddha-śravāḥ
svasti naḥ pūṣā viśva-vedāḥ
svasti nas tārksyo ariṣṭanemiḥ
svasti no bṛhaspatir dadhātu
om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ

Om. Ó dévové, kéž nasloucháme příznivému!
Kéž hledíme na příznivé, ó vy hodní uctívání!
Kéž si užíváme délky života udělené dévy, chválíte je neochvějně svým tělem!
Kéž nám požehná slavný Indra!
Kéž nám požehná vševědoucí Slunce!
Kéž nám požehná Garuḍa, blesk proti zlu!
Kéž nám Bṛhaspati udělí blaho!
Om. Necht' je mír ve mně, v mém okolí a v silách, které na mně působí!

První otázka: Stvořené bytosti

om̐ sukeśā ca bhāradvājaḥ śaibyaś ca satyakāmaḥ sauryāyaṇī ca gārgyaḥ
kauśalyaś cāśvalāyano bhārgavo vaidarbhiḥ kabandhī kātyāyanaś te haite
brahma-parā brahma-niṣṭhāḥ param brahmānveṣamāṇā eṣa ha vai tat sarvaṁ
vakṣyatīti te ha samit-pāṇayo bhagavantam̐ pippalādam upasannāḥ.

Sukeśā Bhāradvāja, Śaibya Satyakāma, Sauryāyaṇī Gārgya, Kauśalya
Aśvalāyana, Bhārgava Vaidarbhi a Kabandhī Kātyāyana byli oddaní
Brahmanu, neochvějně spočívali v Brahmanu a hledali Parabrahman.
Uvažovali: „On nám může říci vše“, a proto s palivovým dřívím (na oběť) v
rukou přišli za vznešeným Pippalādou.

1.2

tān ha ṛṣir uvāca bhūya eva tapasā brahma-caryeṇa śraddhayā samvatsaram̐
samvatsyatha yathā-kāmaṁ praśnān pṛcchata yadi vijñāsyāmaḥ sarvaṁ ha vo
vakṣyāma iti.

Ṛṣi jim řekl: „Žijte se mnou ještě jeden rok s tapasyou, brahmacaryou a vírou.
Pak se zeptejte, na co chcete. Pokud to budu vědět, řeknu vám vše.“

1.3

atha kabandhī kātyāyana upetya prapaccha bhagavan kuto ha vā imāḥ prajāḥ
prajāyanta iti.

Pak k němu přistoupil Kabandhī Kātyāyana a zeptal se: „Vznešený, odkud se
rodí tyto živé bytosti?“

1.4

tasmai sa hovāca prajā-kāmo vai prajā-patiḥ sa tapo 'tapyata sa tapas taptvā sa
mithunam utpādayate. rayiṁ ca prāṇam̐ cety etau me bahudhā prajāḥ kariṣyata
iti.

On odpověděl: „Prajāpati (stvořitel) si přál prajā (bytosti). Pomocí tapasyi
(askeze) stvořil pár, rayi (hmotu) a prāṇu, a pomyslel si: Tito dva stvoří různé
bytosti.“

1.5

ādityo ha vai prāṇo rayir eva candramā rayir vā etat sarvaṃ yan mūrtaṃ
cāmūrtaṃ ca tasyān mūrtir eva rayiḥ.

Slunce je prāṇa a Měsíc je hmota. Vše, co má tělo, i to, co tělo nemá, je hmota.
Tělo je proto hmota.

1.6

athāditya udayan yat prācīm diśaṃ praviśati tena prācyān prāṇān raśmiṣu
sannidhatte yad dakṣiṇāṃ tat prācīm yad udīcīm yad adho yad ūrdhvaṃ yad
antarā diśo yat sarvaṃ prakāśayati tena sarvān prāṇān raśmiṣu sannidhatte.

Když slunce vychází na východě, pohlcuje svými paprsky východní prāṇy. Když
ozařuje jih, západ a sever, prostor nahoře a dole a mezilehlé světové strany,
ozařuje všechno a pohlcuje svými paprsky všechny prāṇy.

1.7

sa eṣa vaiśvānaro viśva-rūpaḥ prāṇo 'gnir udayate. tad etad ṛcābhyuktam.

Tak vychází jako Vaiśvānara (patřící všem lidem) ve všech podobách života,
jako prāṇa, jako oheň. To bylo řečeno v Ṛg Vedě:

1.8

viśva-rūpaṃ hariṇaṃ jāta-vedasaṃ
parāyaṇaṃ jyotir ekaṃ tapantam
sahasra-raśmiḥ śatadhā vartamānaḥ
prāṇaḥ prajānāṃ udayaty eṣa sūryaḥ

Má všechny podoby, zlaté, vševědoucí,
vystupující nejvýše (či konečný cíl), jediné světlo, dávající teplo,
s tisíci paprsky a sídlící na stovkách míst;
toto slunce vychází jako prāṇa všech bytostí.

1.9

saṃvatsaro vai prajāpatis tasyāyane dakṣiṇaṃ cottaraṃ ca. tad ye ha vai tad
iṣṭā-pūrte kṛtam ity upāsate te cāndramasam eva lokam abhijayante. ta eva

punar āvartante tasmād ete ṛṣayaḥ prajā-kāmā dakṣiṇaṃ pratipadyante. eṣa ha vai rayir vai pitṛ-yāṇaḥ.

Rok je vskutku Prajāpati a má dvě cesty, jižní a severní. Ti, kdo zde konají oběti a zbožné činnosti, dosáhnou jen Měsíce jako svého světa (příštího zrození) a opět se vrátí. Proto ṛṣiové, kteří touží po potomstvu, jdou na jih, a tato pitṛ-yāṇa (cesta předků) je hmota.

1.10

athottareṇa tapasā brahma-caryeṇa śraddhayā vidyayātmānam anviṣyād ity ādityam abhijayanta etad vai prāṇānām āyatanam etad amṛtam abhayam etat parāyaṇam etasmān na punar āvartanta ity eṣa nirodhas tad eṣa ślokaḥ.

Ale ti, kdo hledali Ātmu (Já) tapasyou, brahmacaryou, vírou a poznáním, dosáhnou severní cesty Ādityi (slunce). Je domovem prāṇ, nesmrtelné, prosté strachu, svrchované (či konečný cíl). Odtamtud se nevracejí, neboť je to konec (saṃsāry). Tak praví śloka:

1.11

pañca-pādaṃ pitaram dvādaśākṛtiṃ
diva āhuḥ pare ardhe puriṣiṇam
atheme anya upare vicakṣaṇaṃ
sapta-cakre ṣaḍ-ara āhur arpitam iti

Někteří je nazývají otcem s pěti nohama (ročními obdobími) a dvanácti podobami (měsíci), dárce deště na horní polovině nebes; ostatní hovoří o mudrci v dolní polovině, v kočáře se sedmi koly a šesti loukotěmi.

1.12

māso vai prajāpatis tasya kṛṣṇa-pakṣa eva rayiḥ śuklaḥ prāṇas tasmād ete ṛṣayaḥ śukla iṣṭaṃ kurvantītara itarasmin.

Měsíc je Prajāpati. Jeho tmavá polovina je hmota a světlá polovina je prāṇa. Proto tito ṛṣiové konají oběti ve světlé polovině a ostatní ve tmavé.

1.13

aho-rātrau vai prajāpatis tasyāhar eva prāṇo rātrir eva rayiḥ prāṇaṃ vā ete praskandanti ye divā ratyā saṃyujyante brahma-caryam eva tad yad rātrau ratyā saṃyujyante.

Den a noc jsou Prajāpati. Den je prāṇa a noc je hmota. Ti, kdo se oddávají pohlavnímu styku ve dne, plýtvají prāṇou. Ti, kdo se oddávají pohlavnímu styku v noci, následují brahmacaryu.

1.14

annaṃ vai prajāpatis tato ha vai tad retas tasmād imāḥ prajāḥ prajāyanta iti.

Potrava je Prajāpati. Z ní pochází sperma a z něj se rodí bytosti.

1.15

tad ye ha tat prajāpati-vrataṃ caranti te mithunam utpādayante. teṣāṃ evaiṣa brahma-loko yeṣāṃ tapo brahma-caryaṃ yeṣu satyaṃ pratiṣṭhitam.

Ti, kdo následují toto pravidlo Prajāpatiho (v textu 13), zplodí pár a dosáhnou Brahmalokey (sídla stvořitele Brahmy v tomto vesmíru). Ti, kdo se věnují tapasyi a brahmacaryi a v nichž spočívá pravda,

1.16

teṣāṃ asau virajo brahma-loko na yeṣu jihmam anṛtaṃ na māyā ceti.

ti dosáhnou neposkvrněné Brahmalokey (brahmajyoti či Vaikuṇṭhy), ti, v nichž se nenachází sklon k podvádění, lhaní ani iluze.“

Druhá otázka: Dévové

2.1

atha hainaṃ bhārgavo vaidarbhiḥ papraccha bhagavan katy eva devāḥ prajāḥ vidhārayante katara etat prakāśayante kaḥ punar eṣāṃ variṣṭha iti.

Pak se ho zeptal Bhārgava Vaidarbhi: „Vznešený, kolik dévů udržuje stvořenou bytost, kolik z nich ji osvětluje (projevuje skrze ni svou moc) a kdo je z nich nejlepší?“

2.2

tasmai sa hovācākāśo ha vā eṣa devo vāyur agnir āpaḥ pṛthivī vān manaś cakṣuḥ śrotraṃ ca. te prakāśyābhivadanti vāyam etad bāṇam avaṣṭabhya vidhārayāmaḥ.

On odpověděl: „Ākāśa (éter) je tento déva, vzduch, oheň, voda, země, řeč, mysl, oko a ucho. Když tito projevili (svoji moc), hádali se a říkali: My (každý z nás) podporujeme a uchováваме toto tělo.“

2.3

tān variṣṭhaḥ prāṇa uvāca, mā moham āpadyathāham evaitat pañcadhātmānaṃ pravibhajyaitad bāṇam avaṣṭabhya vidhārayāmīti. te śraddadhānā babhūvuḥ.

Pak jim Prāṇa (Paramātmā), ten nejlepší, řekl: „Nebud'te v iluzi, Já jediný v pěti podobách podporuji a uchovávám toto tělo. Oni tomu nevěřili.“

2.4

so 'bhimānād ūrdhvam utkrāmata iva tasmin utkrāmaty athetare sarva evotkrāmante tasmimś ca pratiṣṭhamāne sarva eva pratiṣṭhante tad yathā makṣikā madhura-rājānam utkrāmantaṃ sarvā evotkrāmante tasmimś ca pratiṣṭhamāne sarvā eva pratiṣṭhanta evaṃ vān manaś cakṣuḥ śrotraṃ ca te prītāḥ prāṇaṃ stuvanti.

On, uražen, se vydal ven horem (brahma randhrou na hlavě). Jakmile vyšel, vyšli všichni ostatní, a když se vrátil, vrátili se všichni ostatní. Tak jako včely vylétnou, když vylétne jejich královna, a vrátí se, když se vrátí ona, tak (učinili) řeč, mysl, oko a ucho. Byli potěšeni a chválili Prāṇu slovy:

2.5

eṣo 'gnis tapaty eṣa sūrya
eṣa parjanya maghavān eṣa vāyur

eṣa pṛthivī rayir devaḥ
sad asac cāmṛtaṃ ca yat

„Pálí jako Agni (oheň), září jako Sūrya (slunce), je Parjanya (déšť), Maghavān (Indra), Vāyu (vzduch), Země, hmota, Déva (zářící, Bůh) – je bytí i nebytí, je nesmrtelnost.

2.6

arā iva ratha-nābhau
prāṇe sarvaṃ pratiṣṭhitam
ṛco yajūmṣi sāmāni
yajñāḥ kṣatraṃ brahma ca

Jako loukotě v náboji kola, vše spočívá v Prāṇě, verše Ṛg Vědy, Yajur Vědy, Sāma Vědy, oběť, kṣatriyové a brāhmaṇi.

2.7

prajāpatiś carasi garbhe
tvam eva pratijāyase
tubhyaṃ prāṇa prajāś tv imā balim haranti
yaḥ prāṇaiḥ pratitiṣṭhasi.

Jako Prajāpati se pohybuješ v lůně, vskutku se znovu rodíš. Tobě, Prāṇo, tyto bytosti přinášejí oběti, Tobě, jenž sídlíš v těle s ostatními prāṇami (smyslovými orgány).

2.8

devānām asi vahni-tamaḥ
pitṛṇām prathamā svadhā
ṛṣiṇām caritaṃ satyam
atharvāṅgirasām asi

Ty jsi nejlepší nositel obětí pro dévy a první oběť předkům. Ty jsi ta pravá činnost ṛṣiů, Atharvāṅgirasů (potomků ṛṣiho Aṅgiry, následovníků Atharva Vědy).

2.9

indras tvam̐ prāṇa tejasā
rudro 'si parirakṣitā
tvam antarīkṣe carasi
sūryas tvam̐ jyotiṣām̐ patīḥ

Jsi mocný Indra, ó Prāṇo, jsi Rudra ochránce. Pohybuješ se po nebi, jsi slunce, vládce svítících těles.

2.10

yadā tvam abhivarṣasy
athemāḥ prāṇate prajāḥ
ānanda-rūpās tiṣṭhanti
kāmayānnaḥ bhaviṣyatīti

Když sesíláš déšť, ó Prāṇo, tyto tvé bytosti se radují, protože bude tolik potravy, kolik si přejí.

2.11

vrātyas tvam̐ prāṇaika-ṛṣir
attā viśvasya sat-patīḥ
vayam ādyasya dātāraḥ
pitā tvam̐ mātariśva naḥ

Jsi Vrātya, ó Prāṇo, obětní oheň Ekaṛṣi, pojídač všeho, skutečný vládce vesmíru. My jsme dárci toho, co sníš (jako oběť), Ty, ó Mātariśvane (Vāyu), jsi náš otec.

2.12

yā te tanūr vāci pratiṣṭhitā
yā śrotre yā ca cakṣuṣi
yā ca manasi santatā
śivām̐ tām̐ kuru motkramīḥ

Svoji podobu, která spočívá v řeči, sluchu, zraku a prostupuje mysl, učiň příznivou. Neodcházej.

2.13

prāṇasyedaṃ vaśe sarvaṃ
tri-dive yat pratiṣṭhitam
māteva putrān rakṣasva
śrīś ca prajñāṃ ca vidhehi na iti

Vše zde je v moci Prāṇy i vše, co existuje ve třech nebesích. Chraň nás jako matka své syny a dej nám štěstí a moudrost.“

Třetí otázka: Prāṇa

3.1

atha hainaṃ kausalyaś cāśvalāyanaḥ papraccha. bhagavan kuta eṣa prāṇo
jāyate katham āyāty asmiñ charīra ātmānaṃ vā pravibhajya katham pratiṣṭhate
kenotkramate katham bāhyam abhidhatte katham adhyātmam iti.

Pak se ho zeptal Kauśalya Aśvalāyana: „Vznešený, odkud se rodí tato prāṇa? Jak vstupuje do tohoto těla? A jak v něm spočívá poté, co se rozdělila? Jak odchází? Jak podporuje to, co je vně a to, co je uvnitř?“

3.2

tasmai sa hovācāti-praśnān pṛcchasi brahmiṣṭho 'sīti tasmāt te bravīmi.

On odpověděl: „Ptáš se na obtížnější otázky, jistě musíš velmi toužit poznat Brahman. Proto ti to povím.

3.3

ātmana eṣa prāṇo jāyate. yathaiṣā puruṣe chāyaitasminn etad ātataṃ mano-
kṛtenāyāty asmiñ charīre.

Tato prāṇa se rodí z Ātmy. Tak jako stín vržený člověkem je tato (prāṇa) rozšířena jím (Ātmou, Brahmanem). Do tohoto těla vstupuje činností mysli.

3.4

yathā samṛāḍ evādhikṛtān viniyuṅkte etān grāmān etān grāmān
adhitiṣṭhasvety evam evaiṣa prāṇa itarān prāṇān pṛthak pṛthag eva
sannidhatte.

Tak jako král poroučí úředníkům slovy: Vládněte těmto nebo oněm vesnicím,
tato prāṇa rozmíst'uje ostatní prāṇy, každou pro její oddělenou činnost.

3.5

pāyūpasthe 'pānaṃ cakṣuḥ-śrotre mukha-nāsikābhyām prāṇaḥ svayam
prātiṣṭhate madhye ca samānaḥ. eṣa hy etad dhetum annam samam nayati
tasmād etāḥ saptārciṣo bhavanti.

Apāna (vycházející dech) je ve vyměšovacích a rozmnožovacích orgánech;
samotná prāṇa sídlí v oku a uchu a prochází ústy a nosem. Uprostřed je samāna
(vyrovnávací dech); roznáší to, co bylo obětováno jako potrava, rovnoměrně
(po těle), a z ní vzniká sedm světel (plamenů).

3.6

hṛdi hy eṣa ātmā. atraitad eka-śataṃ nāḍīnām tāsām śataṃ śatam ekaikasyām
dvā-saptatir dvā-saptatiḥ pratiśākhā-nāḍī-sahasrāṇi bhavanty āsu vyānaś
carati.

Ātmā se nachází v srdci. Zde existuje 101 nāḍī (meridiánů), v každém je sto
(menších) a v každém z nich je 72 000 rozvětvojících se nāḍī. V nich se
pohybuje vyāna (smršťující se a expandující se dech).

3.7

athaikayordhrva udānaḥ puṇyena puṇyam lokam nayate pāpena pāpam
ubhābhyām eva manuṣya-lokam.

Skrze jeden z nich nás (v okamžiku smrti) vede udāna (výdech) vzhůru do
dobrého světa díky zbožné činnosti, do hříšného světa vlivem hříšné činnosti a
do světa lidí následkem obou.

3.8

ādityo ha vai bāhyaḥ prāṇa udayaty eṣa hy enaṁ cākṣuṣaṁ prāṇam
anugrḥṇāṇaḥ. pṛthivyām yā devatā saiṣā puruṣasyāpānam avaṣṭabhyāntarā yad
ākāśaḥ sa samāno vāyur vyānaḥ.

Slunce vychází jako vnější prāṇa, neboť pomáhá prāṇě v oku. Božstvo Země
podporuje apānu člověka. Éter mezi (sluncem a zemí) je samāna, vzduch je
vyāna.

3.9

tejo ha vā udānas tasmād upaśānta-tejāḥ. punar-bhavam indriyair manasi
sampadyamānaiḥ.

Tělesné teplo je udāna, a proto se po vychladnutí těla osoba znovu rodí se
smysly pohrouženými v mysli.

3.10

yac-caritas tenaiṣa prāṇam āyāti prāṇas tejasā yuktaḥ sahātmanā yathā-
saṅkalpitaṁ lokaṁ nayati.

V závislosti na myšlení (v okamžiku smrti) osoba odchází zpět do prāṇy a prāṇa
spojená s tělesným teplem a s Ātmou odchází do vytouženého (zaslouženého)
světa.

3.11

ya evaṁ vidvān prāṇaṁ veda na hāsyā prajā hīyate 'mṛto bhavati tad eṣa
ślokaḥ.

Potomstvo moudrého, který takto zná prāṇu, nezemře, a on se stane
nesmrtelným. Proto śloka praví:

3.12

utpattim āyatiṁ sthānaṁ
vibhutvaṁ caiva pañcadhā
adhyātmaṁ caiva prāṇasya
vijñāyāmṛtam aśnute vijñāyāmṛtam āśnuta iti

Ten, kdo zná původ, vstup, místo působení, pateré rozdělení a vnitřní vztah Ātmy a prāṇy, dosáhne nesmrtelnosti, ano, dosáhne nesmrtelnosti.“

Čtvrtá otázka: Spánek

4.1

atha hainaṃ sauryāyaṇī gārgyaḥ papraccha. bhagavann etasmin puruṣe kāni svapanti kāny asmin jāgrati katara eṣa devaḥ svapnān paśyati kasyaitat sukhaṃ bhavati kasmin nu sarve sampratiṣṭhitā bhavantīti.

Pak se zeptal Sauryāyaṇī Gārgya: „Vznešený, co jsou zač ti, kteří spí v tomto člověku, a co jsou zač ti, kteří v něm bdějí? Který deva vidí sny? Komu náleží štěstí (zažívané ve snu)? Na čem tito všichni závisejí?“

4.2

tasmai sa hovāca yathā gārgya marīcayo 'rkasyāstaṃ gacchataḥ sarvā etasmiṃs tejo-maṇḍala ekī-bhavanti tāḥ punaḥ punar udayataḥ pracaranty evaṃ ha vai tat sarvaṃ pare deve manasy ekī-bhavati. tena tarhy eṣa puruṣo na śṛṇoti na paśyati na jighrati na rasayate na sprṣate nābhivadate nādatte nānayad ayate na visṛjate neyāyate svapitīty ācakṣate.

On odpověděl: „Ó Gārgyo, tak jako se všechny paprsky slunce, když zapadne, shromáždí v tomto světelném kotouči, a tak jako tyto paprsky vycházejí, když slunce opakovaně vychází, je toto všechno (smysly) shromážděno v nejvyšším dévovi, myslí. Proto tehdy ten člověk neslyší, nevidí, necítí, nechutná, nehmatá, nemluví, nebere, neužívá si, nevyměšuje, nepohybuje se. Spí, tak lidé praví.

4.3

prāṇāgnaya evaitasmin pure jāgrati. gārhapatyo ha vā eṣo 'pāno vyāno 'nvāhārya-pacano yad gārhapatyāt praṇīyate praṇayanād āhavanīyaḥ prāṇaḥ.

Ohně prāṇ bdějí v tomto městě (těle). Apāna je oheň Gārhapatya (pro domácí použití), vyāna je oheň Anvāhāryapacana (pro oběti předkům) a prāṇa je oheň

Āhavanīya (pro védské oběti). Nazývá se tak, protože je vzat z ohně Gārhapatya.

4.4

yad ucchvāsa-niḥśvāsāv etāv āhutī samam nayatīti sa samānaḥ. mano ha vāva yajamāna iṣṭa-phalam evodānaḥ sa enam yajamānam ahar ahar brahma gamayati.

Protože nosí stejnou měrou tyto dvě obětiny, výdech a vdech, je samāna (kněz Hotā). Mysl je pořadatel oběti, udāna je plod oběti a vede pořadatele oběti každý den (v hlubokém spánku) do Brahmanu.

4.5

atraiṣa devaḥ svapne mahimānam anubhavati, yad dṛṣṭam dṛṣṭam anupaśyati, śrutam śrutam evārtham anuśṛṇoti, deśa-dig-antaraiś ca pratyanubhūtam punaḥ punaḥ pratyanubhavati, dṛṣṭam cādṛṣṭam ca śrutam cāśrutam cānubhūtam cānanubhūtam ca sac cāsac ca sarvaṁ paśyati sarvaḥ paśyati.

Tam si déva (mysl) užívá ve spánku vznešenosti. To, co bylo viděno, vidí opět; to, co bylo slyšeno, slyší opět; to, co bylo předmětem požitku v různých zemích a místech, toho si užívá opět; co bylo a nebylo viděno, slyšeno a neslyšeno, užíváno a neužíváno, trvalé a dočasné, to vše vidí, neboť je sám vším.

4.6

sa yadā tejasābhibhūto bhavaty atraiṣa devaḥ svapnān na paśyaty atha tadaitasmiñ charīra etat sukhaṁ bhavati.

Když je přemožen světlem, pak tento déva nevidí sny, a tehdy v jeho těle povstává toto štěstí.

4.7

sa yathā somya vayāmsi vāso-vṛkṣam sampratiṣṭhante. evam ha vai tat sarvaṁ para ātmani sampratiṣṭhante.

Ó příteli, tak jako ptáci létají hřadovat na strom, toto vše spočívá v Paramātmě.

4.8

ṛṥhivī ca ṛṥhivī-mātrā cāpaś cāpo-mātrā ca tejaś ca tejo-mātrā ca vāyuś ca vāyu-mātrā cākāśaś cākāśa-mātrā ca cakṣuś ca draṣṭavyaṃ ca śrotraṃ ca śrotavyaṃ ca ghrāṇaṃ ca ghrātavyaṃ ca rasaś ca rasayitavyaṃ ca tvak ca spaśayitavyaṃ ca vāk ca vaktavyaṃ ca hasta cādātavyaṃ copasthaś cānandayitavyaṃ ca pāyuś ca visarjayitavyaṃ ca pāḍau ca gantavyaṃ ca manaś ca mantavyaṃ ca buddhiś ca boddhavyaṃ cāhaṅkāraś cāhaṃ-kartavyaṃ ca cittam ca cetayitavyaṃ ca tejaś ca vidyotayitavyaṃ ca prāṇaś ca vidhārayitavyaṃ ca.

Země a její jemné předměty, voda a její jemné předměty, světlo a jeho jemné předměty, vzduch a jeho jemné předměty, éter a jeho jemné předměty; oko a to, co lze vidět, ucho a to, co lze slyšet, nos a to, co lze cítit, chuť a to, co lze ochutnat, kůže a to, co lze ohmatat, hlas a to, co lze vyslovit, ruce a to, co lze uchopit, pohlavní orgán a to, co si lze užívat, konečník a to, co lze vyloučit, nohy a to, co lze projít, mysl a to, na co lze myslet, inteligence (buddhi) a to, co lze pochopit, falešné ego (ahaṅkāra) a to, s čím se lze ztotožnit, vědomí a to, co lze vnímat, světlo a to, co lze osvítit, prāṇa a to, co lze jejím prostřednictvím podporovat.

4.9

eṣa hi draṣṭā spraṣṭā śrotā ghrātā rasayitā mantā boddhā kartā vijñānātmā puruṣaḥ. sa pare 'kṣara ātmani sampratiṣṭhate.

Neboť to on vidí, hmatá, slyší, cítí, chutná, vnímá, chápe, jedná – osoba, jejíž podstatou je poznání. Spočívá v nejvyšší, nezničitelné Paramātmě.

4.10

paramevākṣaraṃ pratipadyate sa yo ha vai tad acchāyam aśarīram alohitam śubhram akṣaraṃ vedayate yas tu somya sa sarva-jñaḥ sarvo bhavati. tad eṣa ślokaḥ.

Ten, kdo zná tuto nejvyšší a nezničitelnou osobu, ten ji dosáhne. Je bez stínu, bez těla, bez barvy, zářící, nezničitelný, ano, ó příteli, ten, kdo ji zná, se stane vševědoucím, stane se vším. O tom praví tato śloka:

4.11

vijñānam ātma saha devaiś ca sarvaiḥ
prāṇā bhūtāni sampratiṣṭhanti yatra
tad akṣaram vedayate yas tu somya
sa sarva-jñāḥ sarvam evāviveśeti

Ó příteli, ten, kdo zná tuto nezničitelnou osobu, ve které spočívá skutečný znalec, všichni dévové, prāṇy a živly, on, vševědoucí, pronikl vším.“

Pátá otázka: Výsledky meditace pomocí slabiky om̐

5.1

atha hainaṁ śaibyaḥ satyakāmaḥ papraccha. sa yo ha vai tad bhagavan
manuṣyeṣu prāyaṇāntam om̐-kāram abhidhyāyīta. katamaṁ vāva sa tena lokam
jayatīti.

Pak se ho zeptal Śaibya Satyakāma: „Vznešený, kdyby zde někdo z lidí meditoval do konce života pomocí slabiky om̐, kterého světa (loky) by dosáhl?“

5.2

tasmai sa hovāca etad vai satyakāma paraṁ cāparaṁ ca brahma tad om̐-kāras
tasmād vidvān etenaivāyatanenaikataram anveti.

On odpověděl: „Ó Satyakāmo, slabika om̐ (aum) je vyšší a také nižší Brahman; proto ten, kdo ji zná, dospěje k jednomu nebo druhému.

5.3

sa yady eka-mātram abhidhyāyīta sa tenaiva saṁvetitas tūrṇam eva jagatyām
abhisampadyate. tam ṛco manuṣya-lokam upanayante sa tatra tapasā brahma-
caryeṇa śraddhayā sampanno mahimānam anubhavati.

Pokud medituje o jedné mātře (a), pak, osvícený jen tou, (po smrti) rychle dospěje na Zem. Verše Ṛg Vedy jej vedou do světa lidí, a tam, obdařen tapasyou, brahmacaryou a vírou, si užívá vznešenosti.

5.4

atha yadi dvi-mātreṇa manasi sampadyate so 'ntarikṣaṃ yajurbhir unnīyate
soma-lokam. sa soma-loke vibhūtim anubhūya punar āvartate.

Pokud medituje o dvou mātrách (a-u), dosáhne mysli. Je veden verši Yajur
Vedy do nadzemní oblasti, světa Sómy. Poté, co si užíval vznešenosti ve světě
Sómy, opět se vrátí (na Zem).

5.5

yaḥ punar etaṃ tri-mātreṇom ity etenaivākṣareṇa paraṃ puruṣam
abhidhyāyīta sa tejasi sūrye sampannaḥ. yathā pādodaras tvacā vinirmucyata
evaṃ ha vai sa pāpmanā vinirmuktaḥ sa sāmabhir unnīyate brahma-lokaṃ sa
etasmāj jīva-ghanāt parāt-paraṃ puri-śayaṃ puruṣam iḁṣate. tad etau ślokau
bhavataḥ.

Znovu, ten, kdo medituje s touto slabikou aum se třemi mātrami o Nejvyšší
Osobě, dospěje do světla a do slunce. A tak jako je had zbaven své kůže, je on
zbaven hříchů. Je veden verši Sāma Vedy do světa Brahmy a od něho, plného
života, se naučí vidět Nejvyšší Osobu, která žije ve městě lidského těla. Jsou o
tom zde tyto dvě śloky:

5.6

tisro mātrā mṛtyu-matyah prayuktā
anyonya-saktā anaviprayuktāḥ
kriyāsu bāhyābhyantara-madhyamāsu
samyak-prayuktāsu na kampate jña

Tři mātry (a-u-m), pokud se použijí odděleně a jen se navzájem spojí, vedou ke
smrti; ale při jednání, vnějším, vnitřním nebo středním, pokud je správně
provedeno, se mudrc nechvěje.

5.7

rgbhir etaṃ yajurbhir antarikṣaṃ
sāmabhir yat kavayo vedayante
tam om-kāreṇaivāyatanenānveti vidvān
yat tac chāntam ajaraṃ amṛtaṃ abhayaṃ paraṃ ceti

Pomocí veršů Rg Vedy dospěje do tohoto světa, prostřednictvím veršů Yajur Vedy do nadzemního světa, pomocí veršů Sāma Vedy k tomu, co znají mudrci. Dospěje k tomu pomocí omkāry; moudrý dospěje k tomu, co je klidné, nepodléhá rozkladu, smrti, strachu, k Nejvyššímu.“

Šestá otázka: Osoba o šestnácti částech a Paramātmā, neboli Parabrahman

6.1

atha hainaṃ sukeśā bhāradvājaḥ papraccha. bhagavan hiraṇyanābhaḥ kauśalyo rāja-putro mām upetyaitaṃ praśnam aṛcchata. ṣoḍaśa-kalaṃ bhāradvāja puruṣaṃ vettha, tam ahaṃ kumāraṃ abruvaṃ nāham imaṃ veda. yady ahaṃ imaṃ abodhiṣaṃ kathaṃ te nāvakṣyam iti. sa-mūlo vā eṣa pariśuṣyate yo 'nṛtaṃ abhivadati tasmān nārḥāmy anṛtaṃ vaktum. sa tūṣṇīm ratham āruhya pravavrāja. taṃ tvā aṛcchāmi kvāsau puruṣa iti.

Pak se ho zeptal Sukeśā Bhāradvāja: „Vznešený, přijel ke mně Hiraṇyanābha, princ z Kośaly a položil mi tuto otázku: ‚Znáš osobu o šestnácti částech, ó Bhāradvājo?‘ Řekl jsem tomu chlapci: ‚Neznám ji; kdybych ji znal, jak bych ti mohl říci, že ji neznám? Ten, kdo lže, odumře do samotného kořene; proto nebudu lhát.‘ On potom tiše nastoupil do svého kočáru a odjel. Nyní se tě ptám, kde je ta osoba?“

6.2

tasmai sa hovāca. ihaivāntaḥ-śarīre somya sa puruṣo yasminn etāḥ ṣoḍaśa-kalāḥ prabhavantīti.

On odpověděl: „Příteli, ta osoba (jīva), z níž vzniká těchto šestnáct částí, je zde v těle.“

6.3

sa īkṣāṃ cakre. kasminn ahaṃ utkrānte utkrānto bhaviṣyāmi kasmin vā pratiṣṭhate pratiṣṭhāsyāmīti.

Ta osoba se zamyslela: „Kdo je ten, s jehož odchodem odejdu a s jehož setrváním zůstanu?”

6.4

sa prāṇam aśṛjata prāṇāc chraddhām kham vāyur jyotir āpaḥ pṛthivīndriyaṃ
mano 'nnam annād vīryaṃ tapo mantrāḥ karma lokā lokaṣu ca nāma ca.

Stvořil prāṇu, z prāṇy víru, éter, vzduch, světlo (oheň), vodu, zemi, smysly, mysl, potravu. Z potravu vznikla (pohlavní) energie, askeze, védské hymny, jednání (oběť), světy a ve světech jména.

6.5

sa yathemāḥ nadyaḥ syandamānāḥ samudrāyaṇāḥ samudraṃ prāpyāstaṃ
gacchanti bhidyete tāsām nāma-rūpe samudra ity evaṃ procyate.
evaṃ evāsyā paridraṣṭur imāḥ ṣoḍaśa-kalāḥ puruṣāyaṇāḥ puruṣaṃ prāpyāstaṃ
gacchanti bhidyete cāsām nāma-rūpe puruṣa ity evaṃ procyate sa eṣo 'kalo
'mṛto bhavati. tad eṣa ślokaḥ.

Jako tekoucí řeky plynou k oceánu, když dospějí k oceánu, splynou s ním, jejich jméno a podoba zaniknou a lidé hovoří jen o oceánu, přesně tak těchto šestnáct částí pozorovatele (svědka, jīvy), který spěje k osobě (puruṣovi, Paramātmě), když k němu dospěly, splynou s ním, jejich jméno a podoba zaniknou, lidé hovoří jen o osobě, a on pozbyde částí a stane se nesmrtelným. O tom je tento verš:

6.6

arā iva ratha-nābha
kalā yasmin pratiṣṭhitāḥ
taṃ vedyaṃ puruṣaṃ veda
yathā mā vo mṛtyuḥ parivyathā iti

Poznej tu osobu, kterou je třeba poznat, v níž tyto části spočívají jako loukotě v náboji kola, aby ti smrt nezpůsobila bolest.“

6.7

tān hovācāitāvad evāham etat paraṃ brahma veda nātaḥ param astīti.

Pak jim řekl: „Do této míry znám tento Parabrahman. Neexistuje nic vyššího.“

6.8

te tam arcayantas tvaṁ hi naḥ pitā yo 'smākam avidyāyāḥ paraṁ pāraṁ
tārayasīti. namaḥ parama-ṛṣibhyo namaḥ parama-ṛṣibhyaḥ.

Oni ho uctili a řekli: „Ty jsi vskutku náš otec, který nás přenesl přes naši nevědomost na druhý břeh. Poklony nejvyšším ṛṣiům! Poklony nejvyšším ṛṣiům!“

om bhadrāṁ karṇebhiḥ śṛṇuyāma devā
bhadrāṁ paśyemākṣabhir yaja-trāḥ
sthirair aṅgais tuṣṭuvāmsas tanūbhir
vyaśema deva-hitāṁ ya āyuh

svasti na indro vṛddha-śravāḥ
svasti naḥ pūṣā viśva-vedāḥ
svasti nas tārksyo ariṣṭanemiḥ
svasti no bṛhaspatir dadhātu
om śāntiḥ śāntiḥ śāntiḥ